

A nép hülyítése nem magyar találmány

Ungváry Krisztián a Veritas Intézetről, az ügynökügyekről, a hatalom veszténivalójáról és a forradalmi pillanatról

Múltán munkahelyét, a hivatásos emelkedett-politikával szemben kritikus 1956-os Intézetet júniusban a kormányközeli Veritas Történelmi Intézetbe olvasztották. Ungváry Krisztián bejelentette, kísérletképpen folytatja a kutatást a Veritasban. Három hét után azonban váratlanul felmondott, múlt vasárnap az is kiderült, miért. A történet egy tanulmányban tárta fel főújsá, az Intézet főigazgató-helyettese, Marinovich Endre állambiztonsági múltját. Az Állásúton publikált írás bemutatja, hogy az 1991 és 1994 között az Antall-kormány kabinetfőnökeként is dolgozó közigazgatási munként állt az állambiztonsági rendelkezéseire a hatvanas évek közepén egy ösztöndíjas svájci utazás kapcsán. A tanulmány megjelenése miatt a kutatónak nem volt maradása a Veritasnál.

– A tanulmány publikálása kiderít, hogy a Veritasnál folytatás a munkái?

– Számomra ez elvi kérdés volt. Történetesen vagyok, azaz lépésekkel és az adófizetés pénzén, hogy megírjam az ilyen eseteket. Másrészt nem tudok olyan munkahelyen dolgozni, ahol a vezetőmmel való bizalmi viszony elveszt, gyomorfehélyt kaptam volna, ha maradok. Amikor elkészült a tanulmány, jeleztem a Veritasnak, hogy a szövegben felvetett problémákról szerencsés lenne először házon belül beszélnünk, erre azonban nem igazán volt fogadókészség a részéről. Utólag kiderült, hogy lelétek megvitálni a dolgot, de nélkülölem. Ezt követően láttam napvilágot a cikk.

– Mire jutottak az intézetben belülről az ügynök kapcsolataiban?

– Mivel nem hívták meg a megbeszélésre, csak Marinovich Endre tanulmányában írt válaszából következtethetek az ott elhangzottakra. Véleményem szerint nem követett el semmi rosszat, vagyis „nincs itt semmi látnivaló”. Holott ennél lényegesen összetettebb a kérdés. Előszörban nem is az az érdekes, mi történt a hatvanas években, hanem hogy miként értelmezi az akkori tevékenységét Marinovich Endre ma. Többször megpróbált az ügyben, és nem mondott igazat. Először azt állította, soha nem volt kapcsolatban állambiztonsági tiszttel, holott a jelentések egyértelműen bizonyítják az ellenkezőjét, és az sem volt igaz, hogy figyelmeztette volna minisztereket, akikről jelentenie kellett.

– Marinovich Endre „fenyegtetéseket” követ, kihallgatásról meg hallgatásokról, a hűségéről „hűség-szerető lépéseire” hivatkozott.

– Tudjuk jól, hogy lehetett nemet is mondani ezekre a helyzetekre. Torgyán József például az első perctől fogva ellenállt, vitázott a tartósságról, majd összetette a nyilatkozatot, és mindent nem a hatvanas évek derékán, hanem 1957-ben, amikor még akasztották. Torgyán ezek ellenére 1991-

ben az ügyvédbotrányjal sikeresebben kivégezték politikailag. Az ügy pánterája, hogy Marinovich Endre aközé éppen az ügyet kirekesztő Antall József kabinetfőnökeként dolgozott. Ellen lehetett állni tehát, Marinovich esetében a dokumentumok mégsem számoltak be semmilyen vitáról, vonatkozóan vagy helyéről, az állambiztonsági jelentés megállapítja, hogy a jeleknek nincsenek fenntartásai a ri vörös feladatokkal kapcsolatban. Így vagy nagyobb színvonalú teljesítményt nyújtott, mint Péter Antall és Leonardo DiCaprio egy személyben, hogy meg tudta tartani az állambiztonságot, vagy tényleg nem voltak fenntartásai. Ahogy egyébként most sem voltak, amikor az '56-os Intézetet likvidálni kellett. Úgy látszik, ha valaki az egyik rendszerben szolgálhat, az a másik rendszerben is az marad.

– Boross Péter egykori miniszterelnök is levelet írt az ügyben. Szerinte az ön tanulmánya idmadsz a Veritas ellen, célja egyértelműen az intézet „működőképességének korlátozása”.

– Megérttem Boross Pétert, csakhogy nem tesz jót a Veritasnak, hogy kiderült, az egyik vezetője kapcsolatban állt az állambiztonsággal. De mit tehettem volna? Tartsam magamban az információt, vagy átírtam publikáljam egy hírvesztésben, esetleg kijelentem a Kurucférfira? Nem döntésemből mondom, de ennél empátikusabban senki sem hozhatta volna nyilvánosságra az ügyet. A felelősség nem az enyém, hanem azoké, akik kitalálták, hogy a Veritasnál kell folytatnom a munkámat, és végre is hajtották a beolvasztást. Itt azonban egy különös furcsalattal mégis meg kell védenem Boross Pétert és a Veritast is. Bár előbb a mai napig titkos, ő maga sem örült az '56-os Intézet likvi-

az első pillanatokban kijelentették, hogy nem szankcionálnak a véleményem miatt, ha betartom a szabályokat, azt nyilatkozom, amit akarok. Nincs kétségem afelől, hogy komolyan is gondolták, a baj csak az, hogy a Veritas lézi vezetésével működik. A döntést egy helyettes államtitkár hozza meg, aki hármukor felhívhatja az intézetet, és cselekedtetetheti a vezetőket, ha úgy tartja kedve.

– Ha minden szakmai szerep ellene volt, miért rendezték mégis a Veritashoz az intézeteket?

– Teljesen nyilvánvalóan a megsemmisítés volt a cél. És el is érték, amit akartak, hiszen ma már senki sem dolgozik a Veritasnál az egykori munkatársain kívül. Ez börtönülhető volt, csupán abban lehetett kétségem, hogy okoz-e majd botrányt a beszámítás, vagy sem. Nem is a tanulmányom a botrány, hanem az, amit velünk csináltak.

– Több közszereplő, politikus ügynökösítés tört már a nyitvatáraság elő, a fiktionalizáció változások azonban elmaradtak. Legutóbb Gyöngy Gergely, a Miniszterelnökséget vezető miniszter a kormányfőfő tanácsadó Szita Károly, Kaposvár fideszes polgár-

meztérnek érintettségét, holott ügynöki készsége dokumentumokkal bizonyítható. Miért nincs szinte semmilyen hatása a felhátró munkának?

– A hatások nem azonnal jelentkeznek, történeti távlatban való igazságszerű a dolog. Horn Gyula vagy Medgyessy Péter ügye sem okozott sokat rövid távon, hosszú távon azonban halálos csapást mért a bulvárra. Kellene hozzá 10–20 év, de végül beért hazudásunk gyümölcse. Ez vár a Fideszre is.

– A társadalmi érdekességét látva nehéz ezt elközelíteni.

– Nincs forradalmi helyzet, és belülről nem is várható, külső események hatására fordul majd kritikusra a helyzet a hatalom számára. 1956-ban is a külső események döntöttek. Minden tisztelet a magyar népé, mert fantasztikus bátorsággal vívta meg szabadságárcát, de az 1-re nem tudtunk fel a pontot. Kis ország vagyunk, nem dönt-hetünk a saját helyzetünköt, de azért mi vagyunk a felelősök, hogy miként vagy milyen előzmények után kerül fel az a pont az 1-re.

– Mennyiben hátráltható ez a kormány által támogatott, megjelölt szociális emelkedett-politika?

– A nép hülyítése nem magyar találmány. Ha belepöndölünk, hogy a Fidesztől mennyit használunk a politikuskok, és hány angol választó erre meg mégis ezt a hazugságot, akkor nyilvánvaló, hogy a hülyesség ellen nehéz védekezni. De ugyanez a helyzet az Egyesült Államokban is, ahol az elnök gond nélkül kijelentheti, hogy klímaváltozás nem létezik, és ezzel meggyapítja is a szavazatborítót. Nem biztos, hogy az általános és ritkos egyenlő választójog minden szempontból megfelelő abban, hogy a megalapozott vélemények uralkodjanak egy társadalomban.

– Vagyis a demokrácia működőképességét is megkérdőjelezték?

– A példaként hozott Egyesült Államokban még most is vannak fékek és ellensúlyok, amelyek megakadályozzák, hogy egyszeri rossz döntés a választók részéről felforgassa a jogállamiság alapjait. A nyugati demokráciák képesek a korrekcióra, az angolok is megoldják a Brexit-ügyet, még ha rengeteg pénzükbe kerül is. Egy ilyen kicsi ország, mint Magyarország azonban súlyos árat fizet rossz döntéseiről. Korábban az értelmiség elvesztésével, amely ha nem találja meg itthon a helyét, elmegy nyugatra.

– A kormány azonban legtöbbször épp a nyugati helyzettel riogat, és a történelmi sokszor valóban illeszkednek az ő narratívájához, elég például a Németországot az elmúlt két évben megadó nemzetiök-ügyre vagy az antiszemitizmus támadásokra gondolnunk.

– A saját szempontjából nagyon szerencsés pillanatokban jutottak hatalomra, és késéjükről profissionálisan kezelik a helyzetet. A baloldali folyamatosan rossz választokat adott a társadalom számára létfeltételi kérdésekre. Nem lehet a választókkal elhitetni, hogy jó dolog a kurdán befogadás. Ha mindenképp befogadnánk, fenntartatatlanná válna a rendszer, és az elévő értékesítő emberek révén kisebbségi véleményre zsugorodna az általunk képviselt szabadság. De azért, mert a jelenlegi rendszer olajozottan működik, nem biztos, hogy övökre így marad.

– Az értelmiség elvesztéséhez visszatérve, a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) elutasította ellen szinte egy emberként álltak ki az intézmény dolgozói, mégsem érték el eredményt. Milyen eszközei maradtak ezek után az értelmiségnek?

– Csak azt tekinthették volna eredménynek, ha visszavonják a törvényjavaslatot? Ez nyilvánvalóan nem történhetett meg. Szerintem már az nagy eredmény, hogy a tudományos közösség újfént megtapasztalta, a kormány-nak mi a véleménye a tudomány-ról. Egy rendszer leváltása hosszú folyamat, amelyhez szükség van egy előkészítő fázisra, amikor az emberek megértik, mekkora árat kell fizetniük a hatalom önkénye miatt. Ehhez pedig, bármilyen fájdalmas is, kellett ez a törvény. Minden történelmi van egy pozí-

Úgy látszik, ha valaki az egyik rendszerben szolgálhat, az a másik rendszerben is az marad

tív és előremutató olvasata, így az MTA ellehetetlenítésének is.

A törvény elfogadását követően alig néhány száz ember tüntetett az intézménynél. A tudományos élet eseményei nem érik el a társadalom ingerküszöbét?

– Ezek absztrakt kérdések. Az internetadó ügyében minden fiatal azonnal megértette, hogy nagyon is konkrétan fizetnie kell. Méghozzá gyakorlatilag Rogán Antal magánszámlájára, hiszen végső soron minden az államnak befizetett pénz egy szűk kör vagyont gyarapítja. Akkor kimentek az emberek tüntetni, de nem lehet elvárni a magyar néptől, hogy mindenre egy emberként ugorjon fel.

– Prágában több százezeren vonultak utcára június végén a miniszterelnök lemondását követelve, miután felmerült a gyanú, hogy a kormány visszaélt az uniós támogatásokkal. Miben különbözünk Csehországtól?

– Prágában forradalmi helyzet alakult ki. Az emberek elhitték, hogy ha utcára vonulnak, reális eséllyel megdöntik a kormányt. Magyarországon most senki sem gondolja azt, hogy egy tüntetéstől összeomlik a kormány. Amint megérzik a kellő pillanatot, itthon is kimegy majd több százezer ember az utcára. Akkor pedig majd azért kell imádkozni, hogy az az elképesztő mennyiségű aljasság, amit a kormány elkövetett, ne torkoljon erőszakba.

– A Pesti Srácok egy múlt heti vezércikkében azt olvashattuk, hogy az ellenzéki pártok „nyugati nagyhatalmak érdekeit képviselő, idegen zsoldban álló ügynökszervezetek, Magyarországra telepített ócska kis végrehajtók”, amelyekkel szemben „bármilyen eszköz megengedett a védekezéshez”. Sokan már ezt az erőszak legitimitációjaként értelmezték. Ennyire súlyos a helyzet?

– Szerencsére ott még nem tartunk. De az tény, hogy a jelenlegi rezsímnek túlságosan nagy a vesztenivalója. Ha elbuknak, és nem tudnak felépíteni addig egy kellően korrumpálható ellenzékot, amely békésen leválthatja őket, akkor nagyon sok embernek kell majd börtönbe vonulnia bünszövetkezetben elkövetett nagy értékű vagyoni hátrányt okozó csatlás, az állam megkárosítása és egy rakás más deliktum miatt. Ezért sem válogatnak az eszközökben, hogy elkerüljék a bukást.

– Felmondott a munkahelyén, mihez kezd állástalan történészként?

– Éppen most egyeztetek egy állás ügyében, de ha nem jön össze, akkor sem esem kétségbe. A családommal a berlini Wissenschaftskolleg ösztöndíjával jövőre három hónapra külföldre megyünk, aztán majd meglátjuk.

– Korábban az értelmiség elvándorlásáról beszélt, felmerült önben, hogy Berlinben maradnak?

– Mindenképpen hazajövünk. Nagyon sok minden köt ide, én csak Magyarországon vagyok Ungváry Krisztián.